

Social Work & Education

©SW&E. 2022

Солнишкіна, А. (2022). Методи та напрямки практичної підготовки соціальних працівників (на прикладі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара). *Social Work and Education*, Vol. 9, No. 4. pp. 487-225.
DOI: 10.25128/2520-6230.22.4.4

УДК 364:378.4(477.63)

DOI: 10.25128/2520-6230.22.4.4

МЕТОДИ ТА НАПРЯМКИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА)

Аліна СОЛНИШКІНА,
кандидатка соціологічних наук,
доцентка кафедри соціології,
соціальної роботи, публічного
управління та адміністрування,
факультет медичних технологій
діагностики та реабілітації,
Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара,
Україна;
solnyshkinaalina@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5369-6350>

Анотація. В науковій статті розкривається досвід практичної підготовки соціальних працівників Сполучених Штатів Америки, Франції, Англії, Країн Скандинавії, Польщі, Німеччини, Чехії, України. Практична підготовка соціальних працівників проводиться із врахуванням та дотриманням Глобальних стандартів освіти та навчання соціальної роботи. Підготовка фахівців соціальної сфери передбачає тісний зв'язок із виробництвом, розвиток комунікативних навичок, засвоєння та застосування в професійній діяльності технологій соціальної роботи з різними категоріями клієнтів. Запропонована схема – модель практичної підготовки створена для систематизації досвіду практичної підготовки. За допомогою цієї моделі можна проаналізувати напрямки, проблемні питання та методи практичного навчання. Дана модель дає змогу виявити основні запити та ефективні методи, які будуть успішно впроваджуватися в практичну діяльність фахівців соціальної сфери. Розкриваються основні навички та риси, які необхідні для соціальних працівників (емпатія, активне слухання, адвокація тощо). Підкреслюється необхідність ціннісно-орієнтовного підходу та поєднання класичних і інноваційних методів соціальної роботи, теорії та практики. Надається досвід впровадження в освітній процес навчання практичним навичкам з таких дисциплін, як: «Соціальна політика», «Соціальна робота із різними групами клієнтів» для студентів – майбутніх соціальних працівників Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Висвітлюються методи практичної підготовки: кейси, тренінги, літературні соціальні клуби, презентація досвіду фахівців-практиків. В науковій статті систематизовано досвід, впроваджений в освітній процес.

Статус статті:

Отримано: жовтень 10, 2022

1-ше рецензування: жовтень 27, 2022

Прийнято: грудень 30, 2022

Ключові слова: соціальна робота; соціальний працівник; практична підготовка; фахові компетенції; модель практичної підготовки.

Вступ

Необхідність якісної підготовки фахівців із соціальної роботи викликана їх затребуваністю для роботи з внутрішньо переміщеними особами, військовослужбовцями, жертвами насилля викликало запровадження інтегрованих методів навчання майбутніх фахівців соціальної сфери.

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну в черговий раз актуалізувала важливість вдосконалення практичних компонентів та їх імплементації в освітній процес.

Знання законодавства, принципів надання кризової допомоги, методів діагностики та оцінювання в умовах кризового втручання, профілактика емоційного вигорання та професійних деформацій – саме цих знань потребують соціальні працівники – студенти кафедр соціології, соціальної роботи, публічного управління та адміністрування факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, які вже працюють в неурядових організаціях, державних соціальних службах або є учасниками волонтерського руху.

Дніпро є містом - форпостом, волонтерським центром на Сході України, містом, яке є флагманом соціально-психологічної та соціально-економічної допомоги особам, які постраждали від бойових дій. Підготовка соціальних працівників та розвиток їх ціннісних та професійних компетенцій є одним із ключових аспектів роботи. Досвід фахівців соціальної сфери міста Дніпро може бути розповсюдженим і на інші регіони.

Метою даної наукової публікації є систематизація та узагальнення методів практичної підготовки соціальних працівників та репрезентація переваг та недоліків в процесі їх застосування в практичній діяльності.

Завданнями наукової статті виступають:

- 1) науковий аналіз принципів практичної підготовки в освіті соціальних працівників в країнах ЄС;
- 2) опис головних методів практичної підготовки соціальних працівників в умовах сьогодення.

Методологія дослідження

Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара базується на принципах, зазначених у документі «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» Міжнародної федерації соціальних працівників (IFSW), а саме: забезпечення послідовності у наданні освіти з соціальної роботи, цінуючи різноманітність, справедливість та залучення; налагодження співпраці та передачі знань між різними школами соціальної роботи, поєднання теорії та практики, наукових досліджень та практичного досвіду; різноманітності науково-практичних підходів, історичних, економічних, культурних та політичних контекстів враховуються при викладанні; знання прав людини та методів їх захисту, історичного контексту розвитку соціальної роботи, акцент на гендерну рівність є актуальними аспектами підготовки майбутніх фахівців в умовах сьогодення (Global standards for social work education and training (2020).

Проблемними аспектами даної наукової проблеми залишаються баланс теорії та практики, застосування етичних принципів соціальної роботи, пошук нових технологій та їх впровадження в соціальний процес.

Основна частина

Теоретичні підходи до вивчення методів практичної підготовки соціальних працівників: ретроспективний аналіз

Британські дослідниці Дж. Бодді та Дж. Стетхем у своєму дослідженні «Європейські перспективи соціальної роботи: моделі освіти та професійні ролі» виділили наступні аспекти практичної підготовки соціальних працівників в різних країнах (Bodd & Statham, 2009).

У Данії випускники бакалаврату за спеціальністю «Соціальна робота» повинні мати наступні компетенції: впроваджувати в практичну діяльність критичні та практичні виміри соціальної роботи; імплементувати теоретичні підходи та практичні методи в практичний вимір; встановлювати діалог та впроваджувати цінності партнерства та добросусідства в громаді; брати участь в організаційних процесах по вдосконаленню методів та технологій соціальної роботи; розвивати методи оцінювання та управління випадком, регулювати правила ведення документообігу (Bodd & Statham, 2009).

В 2011 році Міністерство Праці та Соціальної Політики Польщі в ході проведення соціологічного дослідження виявило, що професіонали соціальної сфери мають мати наступні практичні компетенції в сфері соціальної роботи: оцінювання, робота в партнерстві в мультидисциплінарній команді, кейс-менеджмент, адвокація, розвиток громад, консультування, проєктний менеджмент, супервізія та практичне навчання майбутніх соціальних працівників (Truhlářová et al., 2014).

Зазначимо, що польська соціальна робота орієнтована на мотивацію та наснаження клієнтів до позитивних змін.

Фахівці Чеської Республіки досягли консенсусу, що загальними принципами та базовими компетенціями практичної підготовки фахівців соціальної сфери є:

- 1) розвиток ефективних комунікацій – вміння вести діалог з родинами;
- 2) професійний розвиток – здатність та прагнення до освіти впродовж всієї кар'єри, вміння співробітничати із іншими спеціалістами, вміння працювати в команді;
- 3) орієнтація на сильні сторони клієнта та його мотивація на зміни (Truhlářová et al., 2014).

Практичні навички, які отримують німецькі соціальні працівники в ході навчання є наступними: дослідницька та проєктна діяльність, соціальне партнерство між бізнесом, громадськими та неурядовими організаціями, ризик-менеджмент при роботі з кризовими сім'ями, само презентація, інноваційні методи розвитку громад (Hussein, 2011).

При ретроспективному дослідженні специфіки практичної підготовки соціальних працівників в Великобританії в 2018 році дослідниця Карен Гемільтон Лайонс зазначає, що при практичній підготовці соціальних працівників застосовується науковий підхід заснований на базі відносин. (Hamilton, 2018).

Британські студенти проводять пропорційно більше часу в соціальних службах для здійснення безпосередньо практичної діяльності. Подібне практичне навчання відбувається під наглядом досвідченого інструктора та з обов'язковим проходженням супервізії

Н. Голова (2017), при вивченні специфіки практичної підготовки у Франції, зазначає що теорія йде у тісній співпраці із практикою. Для студентів створюються експериментальні майданчики для опанування практичних методів соціальної роботи. Тісна взаємодія навчальних центрів та університетів із базами практики є особливістю практичної підготовки у Франції (Голова, 2017).

Провідним у практичній частині освіти соціальних працівників є принципи свідомості та активності, який авторка статті вважає провідним адже вибір професії та активна участь в усіх етапах професії є вкрай важливим.

Українські дослідниці К. Аверіна, Т. Алексєєнко, О. Віноградова, І. Кулик, О. Повідайчик, О. Протас при порівняльному дослідженні освіти та практичної підготовки соціальних працівників в Сполучених Штатах Америки та Західної Європи зазначають, що європейські студенти, які вчаться на спеціальності «Соціальна робота» включені у велику кількість наукових досліджень та проєктів (Povidaichuk et al., 2022). Програма підготовки соціальних працівників включає в себе теоретичну частину та практичну діяльність в соціальних агенціях. У Сполучених Штатах Америки участь в наукових дослідженнях студенти приймають систематично відповідно до обраних дослідницьких тем.

Швецька дослідниця з Університету Бурса М. Волмесйо (2020) використовує для практичної підготовки студентів методи арт-терапії, драма-терапії, метод сценаріїв, сторітелінг, воркшопи по прогнозуванню майбутнього. Вчена вважає, що поєднання академічних та неакадемічних методів дозволяє розвивати критичне мислення та креативність майбутніх спеціалістів, які працюють у сфері соціальної роботи з підростаючим поколінням. Подібне поєднання навчальних методів в практичній підготовці, на думку М. Волмесйо розвиває рефлексивне мислення, підвищує мотивацію студентів. Застосування ціннісно-орієнтованого підходу та обговорення гостросоціальних проблем дають уявлення про процеси та тенденції, які відбуваються в соціальній політиці та соціальній сфері (Wolmesjö, 2020).

А. Рідкодубська зазначає, що під час проходження ознайомчої, навчальної, фахової практики майбутні соціальні працівники в Україні опановують практичні навички оцінювання, інтерпретації поведінки клієнта, знайомляться із правовою базою, навички організації праці (Рідкодубська, 2017).

Т. Семигіна зазначає, що оновлені «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (Global Standards For Social Work Education And Training) передбачають інклюзивність, шанування різноманіття, відповідність методів із етичними стандартами та методами професії та дотримання Глобальної декларації етичних принципів соціальної роботи, ухваленої Міжнародною Федерацією соціальних працівників (МФСП) та Міжнародною Асоціацією Шкіл соціальної роботи (МАШСР) (Семигіна, 2020).

Отже, проаналізувавши вітчизняні та зарубіжні публікації, можна зробити висновок, що тема дослідження практичної підготовки майбутніх соціальних працівників не втрачає своєї актуальності.

Авторський досвід з організації практичної підготовки майбутніх соціальних працівників

В роботі з підготовки студентів – фахівців із соціальної роботи на кафедрі соціології, соціальної роботи, публічного управління та адміністрування Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара акцент робиться на сучасний період підготовки в умовах дистанційного навчання із врахуванням всіх викликів сьогодення. Дана стаття присвячена висвітленню практичного досвіду та проблемних моментів у підготовці соціальних працівників, висвітленню основних напрацювань, які впроваджено в освітній процес підготовки майбутніх фахівців. Ключові запити від стуйкхолдерів - соціальних працівників в благодійних фондах, неурядових організаціях, соціальних службах полягають в наступному: ведення професійних документів, практичні методики щодо роботи із дітьми, які виїхали із місць проведення бойових дій, методи адаптації внутрішньо переміщених осіб, підвищення рівня стресостійкості та профілактика емоційного вигорання.

Для систематизації напрацьованого досвіду розроблена схема–модель практичної підготовки майбутніх соціальних працівників, з якою можна ознайомитися у таблиці 1. Успішне поєднання інноваційних та традиційних методів дають можливість активно застосовувати практичні навички в повсякденній професійній діяльності.

Таблиця 1: Схема – модель практичної підготовки майбутніх соціальних працівників.

№ з/п	Знання яких не вистачає в процесі практичної підготовки	Навички, які набуваються під час отримання освіти	Методи та форми навчання та практичної роботи, що застосовуються при практичній підготовці
1.	Ведення професійної документації	А) Імплементация і практичну діяльність державних стандартів з надання соціальних послуг. Б) Вміння заповнювати документи щодо оцінки ситуації в родині, підтвердження складних життєвих ситуацій. В) Досвід аналізу нормативно-правову базу та застосовувати в практичній діяльності	1) Тренінги із аналізу та заповнення актів або індивідуальних планів. 2) Аналіз документу за допомогою методики «Мозаїка», де кожна група має певну частину документу і доповідає про специфіку всій групі.
2.	Практичні методики щодо роботи	А) Навички соціальної діагностики. Б) Застосування на	1) Тренінги з арт-терапії, розвитку креативності. 2) Опанування тестових та

	із дітьми які виїхали із місьць проведення бойових дій	практиці методів адаптації. В) Вміння проводити профілактичні та розвиваючі заняття.	проективних методик 3) Розробка карти перенаправлення до фахових спеціалістів. 4) Розробка та проведення заходів, генерація ідей за допомогою методів «Мозкового штурму», «Конференції ідей».
3.	Методи адаптації внутрішньо переміщених осіб	А) Вміння надавати кризову та екстрену допомогу згідно існуючим стандартам. Б) Навички проведення профорієнтаційної роботи. В) Практичне вміння ведення випадків різних рівнів складності Г) Практичний досвід проведення індивідуальної та групової роботи.	1) Методи консультування. 2) Психодіагностичні методики. 3) Тренінги із розвитку кар'єри. 4) Тренінги із арт-терапії, підвищення рівня резильєнтності. 5) Кейс-менеджмент із внутрішньо переміщеними особами 6) Сторітелінг. Історії успішної адаптації та професійне зростання внутрішньо переміщених осіб (використання блогів, відеощодеників, історій, які записані соціальними працівниками або журналістами). 7) Моделювання та прогнозування життєвих ситуацій.
4.	Підвищення рівня стресостійкості та профілактика емоційного та професійного вигорання	А) Вміння застосовувати методи саморегуляції. Б) Практичні навички проведення супервізійних сесій.	1) Тренінги із профілактики стресів. 2) Практикум із тайм менеджменту для соціальних працівників. 3) Супервізії 4) Лекції та тренінги із підвищення кваліфікації. 5) Запрошення успішних колег, зустрічі в форматі «Жива Бібліотека».

Зазначимо, що впровадження досвіду зарубіжних колег привносить користь в навчальний процес, а саме: поглиблення знань у сфері соціальної роботи із кризовими родинами, робот и із молоддю в складних життєвих обставинах.

Після стажування в Варшаві в освітній процес впроваджено досвід соціальної роботи Польщі в наступних напрямках: права людини та правова культура; освіта протягом всього життя; розвиток волонтерського руху; соціально-педагогічна робота із протидії боулінгу; соціальна робота з молоддю.

Під час навчального ознайомчого візиту до міста Ньюкасл-апон-Тайн (Північний Тайнсайд) – інноваційні технології соціальної роботи з підлітками, з внутрішньо переміщеними особами. Отримані знання використовуються при вивченні тем та проведенні тренінгів із усвідомленого батьківства.

Концепція вчених-практиків Б. Шеафора та Ч. Хорейсі, авторів наукової публікації «Ідеї для навчання та викладання практики соціальної роботи стала необхідною при складанні практичних завдань. Дослідники виділили такі компоненти практичної підготовки фахівців соціальної сфери: 1. Знання; 2. Цінності та відношення; 3. Техніки, процедури та практична активність; 4. Методологія викладання (Sheafor & Horejsi, 2008).

Для засвоєння знань активно нами використано проблемно-орієнтовне навчання із дискусіями та розв'язанням практичних кейсів по допомозі кризовим родинам, внутрішньо переміщеним особам.

Для практичного опанування цінностей соціальної роботи – спільні соціальні читання, коли викладач зачитує уривки із Етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи, а студенти наводять приклади, дають пояснення щодо практичної реалізації, ставлять питання щодо етичних дилем, які виникають перед фахівцями соціальної сфери.

Для розвитку практичної активності заняття проводяться в формі тренінгу. При опануванні методів саморегуляції студенти діляться своїми враженнями та рефлексіями, де може проводитися та чи інша методика.

З 2021 року продовжує свій розвиток Соціальні літературні читання. Книга Ліванського письменника Абдо Вазена «Колір повітря» про психологічні аспекти життя підлітка з вадами зору наштотувала на багато питань та дискусій щодо адаптації та соціалізації молоді із інвалідністю.

На нашу думку, методологія викладання в сучасних умовах повинна базуватися на синтезі наукових підходів та засвоєння практичного досвіду шляхом проведення Майстерні тренінгової роботи, занять «Валізка фасилітатора», «Практикум з медіації», «Технології консультування».

Значний акцент Б. Шеафор та Ч. Хорейсі зробили на саморефлексію майбутніх соціальних працівників під час проведення занять. Із прикладів можна навести роздуму на наступні запитання:

1) Які культурні, релігійні етнічні фактори можуть впливати на життєдіяльність особи, і як вони можуть проявитися в кризовій ситуації?

2) Проаналізуйте, як самодисципліна та самоорганізація можуть впливати на життєвий вибір та цінності особистості.

3) Поясніть, як громада та такі компоненти як публічне ставлення та соціально-психологічний клімат можуть допомогти або навпаки загострити соціальну проблему (Sheafor & Horejsi, 2008).

В якості практичних завдань дослідники пропонують складання аналітичних звітів, підготовку договорів про співпрацю, порівняльний аналіз теорій соціальної роботи.

Американські дослідники М. Льюїс та Д. Мултрі вважають заняття із профілактики емоційного вигорання, запобігання втому через співчуття важливими та значущими в процесі практичної підготовки соціальних працівників. Вони пропонують працювати в цьому напрямку згідно із врахуванням наступних компонентів:

1) Прямі інструкції: фактори, що загострюють ризики, симптоми, вивчені копінг-стратегії та інтегративних концепцій збереження ментального здоров'я.

2) Активності та вправи: заняття із ідентифікації джерел стресу, вправу на саморегуляцію та релаксацію, техніки зниження стресу.

3) Критичні рефлексії студентів: розробка плану турботу про себе, робота в малих групах, методи самооцінки та діагностики (Lewis & Moultrie, 2019).

При впровадженні практичних компонентів у викладання профільних дисциплін, таких як «Соціальна політика», «Соціальна робота з різними групами клієнтів», застосовуються проектний метод, групова робота, завдання із розвитку критичного і аналітичного мислення.

Головними практичними компетенціями при вивченні дисципліни «Соціальна політика» є: вміння аналізувати причини та наслідки соціальних ризиків, здійснення оцінки ситуації в громаді; аналіз соціальних програм, розробка та евалюація соціальних проектів, практичне застосування інструментів соціальної політики в практичній реальності.

Для вивчення основних тенденцій студенти аналізували основні складові якості життя в різних країнах, форми і методи розвитку соціального підприємництва в Україні та у світі, аналізували соціальні паспорти об'єднаних територіальних громад та регіональні соціальні програми.

Під час ділової гри «Цілі сталого розвитку» студенти розробляли ініціативи з кожного напрямку, які були ухвалені на Саміті ООН зі сталого розвитку.

Результатом практичних занять стали оволодіння понятійним апаратом дисципліни «Соціальна політика» та ознайомлення студентів із методами реалізації програм соціальної політики. Результатом роботи стали: вміння аналізувати та впроваджувати в життя основні механізми та інструменти соціальної політики.

Тренінг із проектного менеджменту дав можливість побачити практичні компоненти та сучасні напрямки в сфері підготовки грантових заявок для реалізації соціально-орієнтованих ініціатив.

Заняття із фандрейзінгу дало студентам можливість дізнатися, звідки можна залучати ресурси для соціальної допомоги в громадах та на розвиток власних соціально-культурних ініціатив.

Під час практичних занять були створені проектні пропозиції із створення студії арт-терапії для дітей із числа внутрішньо-переміщених осіб, проект із підвищення рівня стресостійкості вчителів і профілактики емоційного вигорання соціальних працівників. Також для розвитку вмінь розробляти основні заходи соціальної політики та впровадження ефективних механізмів її реалізації необхідно показати широкий спектр методів та технологій

Створення анкет соціологічного дослідження щодо соціального самопочуття дало змогу вдосконалити навички застосування соціологічних методів в соціальній роботі.

Дискусія із досвіду запровадження безумовного базового доходу в різних країнах дозволила провести дебати та проаналізувати переваги та недоліки цієї ініціативи.

Стратегічна сесія з питань розвитку освіти під час повномасштабного вторгнення виявила актуальні проблеми збереження ментального здоров'я вчителів та учнів, необхідність професійного розвитку вчителів, відновлення матеріально-технічної бази українських навчальних закладів, кризу дошкільної освіти.

В ході стратегічної сесії опановуються методи групової роботи, прийняття рішень, надається інформація та відбувається обмін думками щодо функціонування освітніх інституцій у військові часи.

Проблема відновлення та відбудови країни у післявоєнний період з соціальної точки зору вивчалася зо допомогою соціально-орієнтованого літературного клубу із детальним розбором текстів Тоні Джадта, Енвера Джулімана, Славенки Дракуліч.

Розвиток соціальної політики неможливий без ефективного громадянського суспільства. Студенти робили презентації із зарубіжного та вітчизняного досвіду соціальної допомоги українцям, які постраждали від наслідків війни.

Всі зазначені компетенції неможливі без опанування та розв'язання практичних завдань.

Це сприяє теоретичному та практичному засвоєнню матеріалу. Вирішення завдання неможливо без знання нормативно-правової бази, особливостей соціальної роботи з різними групами клієнтів, ведення документації.

Розвиток критичного мислення, проведення порівняльного аналізу соціальних систем та моделей соціальної політики дозволяє студентам використовувати широкий спектр методів імплементації інструментів соціальної політики

Аналіз компетенцій кейс-менеджерів, програм із працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, аналіз статистичним даних стали практичної компонентами у дослідженні проблеми безробіття.

Аналіз переваг та недоліків соціальних послуг став дієвою методикою розвитку критичного мислення для майбутніх спеціалістів в галузі соціальної сфери.

Для вивчення соціальної політики у сфері підтримки родини авторка статті використовувала метод нарративних історій молодих батьків із різних країн. Вони були зібрані із зарубіжних та вітчизняних засобів масової інформації.

Також цікавим став аналіз «Пакунків малюка» в різних країнах. Студенти знаходили блоги та відео із YouTube – каналів із аналізом «Бебі-боксів» по всьому світу.

Аналіз програм та проєктів зайнятості молоді допоміг студентам розібратися із стратегіями зайнятості в країнах Європейського Союзу та в США.

Розробка заходів із соціальної роботи із людьми похилого віку мав практичне значення, адже студенти проходять практику в центрах територіального обслуговування.

Прогнозування та моделювання є ефективними методами практичної підготовки в сфері соціальної політики. Проведення занять із застосуванням соціально-прогностичних методик дозволяє студентам досліджувати причини, наслідки та можливі напрямки розвитку явищ та процесів в соціальній сфері.

Метод прогнозних сценаріїв застосовувався при дослідженні тем «Пенсійне законодавство» та «Міграція: рушійна сила розвитку чи криза». Робочі групи розробляли та презентували позитивний, негативний сценарій розвитку та група аналітиків на основі виступів своїх колег презентувала виважений сценарій із серйозною аналітикою переваг та недоліків. Це був реалістичний сценарій.

Під час вивчення дисципліни «Соціальна робота з різними групами клієнтів» у студентів є можливість ознайомитися із практичними методиками роботи з дітьми,

методами зниження тривожності, особливостям соціальної роботи із внутрішньо переміщеними особами і учасниками бойових дій.

Студенти, які вивчають цю дисципліну, повинні знати основні правила та методи соціальної роботи із різними категоріями клієнтів, методи оцінки складних життєвих ситуацій, класифікацію складних життєвих обставин.

Студенти після вивчення цієї дисципліни повинні застосовувати на практиці широкий спектр технологій соціальної роботи з різним групами населення.

Засвоєння діагностичних методик, методів психосоціальної допомоги внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми, допомога в адаптації та розвитку навичок подолання кризової ситуації є вкрай важливими в умовах сьогодення.

З 2021 року активна участь у Міжнародному Науковому Симпозіумі "GLOBAL MIGRATION PHENOMENON" With Its Security, Economic, Social, Political and Cultural Dimensions (Феномен Глобальної міграції: безпекові, економічні, соціальні, політичні і культурні виміри) та головування з 2022 року стала джерелом змістовного розширення можливостей для висвітлення теми «Соціально-економічні наслідки міграції».

Знайомство-презентація студентів із особливостями соціальної роботи із мігрантами та особливостями проведення арт-терапії із дітьми біженців.

Проведення симуляційних ігор з правової тематики, організаційно-ділових ігор із питань протидії дискримінації та виключенню є актуальною формою практичної підготовки соціальних працівників.

Програма самоуправління для військового (робочий зошит), методи аутогенного тренування, Терапевтична книжка та зошит Марії Іонідес для дітей, які потрапили до нової країни також є потужними інструментами для засвоєння практичних навичок в умовах сьогодення.

Отже, поєднання теорії та практики, класичних та інноваційних методів є дуже важливим в процесі практичної підготовки соціальних працівників.

Висновки та подальші перспективи досліджень

Аналіз зарубіжних систем освіти та практичної підготовки соціальних працівників свідчить про те, що значна частина навчання проходить безпосередньо в соціальних службах та соціальних організаціях, благодійних установах. Вітчизняні дослідники роблять акцент на проходження різноманітних видів практик, дотримання етичних норм тощо. Знання нормативно-правової бази, державних стандартів, етичних принципів, технологій соціальної роботи є важливим для соціальних працівників в умовах сьогодення.

В практичній підготовці фахівців соціальної сфери застосовується проектний підхід, проблемно-орієнтоване навчання, модерація та фасилітація, як ефективні форми навчання.

Саморефлексія студентів є важливою адже їх розуміння процесів, які відбуваються сприятимуть розробці соціально значущих проектів та соціальних програм високого рівня.

В подальшому планується залучення до практичних занять та тренінгів успішних фахівців соціальної сфери, як це відбувалося до повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

Профілактика емоційного вигорання і стресів є важливими для професійного розвитку майбутніх спеціалістів.

Література

Голова, Н. І. (2017) Принципи підготовки соціальних працівників до майбутньої професійної діяльності у Франції. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Педагогіка і соціальна робота*. Випуск 1 (40), 63-66

Рідкодубська, А. (2017). Практична спрямованість професійної підготовки працівників соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Педагогіка і соціальна робота*. Випуск 1 (40), 242-244

Семигіна, Т. (2020). Глобальні стандарти підготовки соціальних працівників як ідеалістичне бачення розвитку освіти із соціальної роботи. *Колективна монографія Репрезентація освітніх досягнень, мас-медіа та роль філології у сучасній системі наук (1st edition)*, 75-84. DOI: <https://doi.org/10.36074/rodmrfsn.ed-1.07>

Bodd, J. & Statham, J. (2009). *European Perspectives on Social Work: Models of education and professional roles*. A briefing paper supported by Nuffield Foundation, 10.

Global standards for social work education and training. (2020). URL: <https://www.ifsw.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/>

Dr. Shereen Hussein. (2011). Social work qualifications and regulations in European Economic Area (EEA). Kings College London. *Essential Skills and Traits for Social Workers*, 17-23. URL: <https://socialwork.buffalo.edu/admissions/is-social-work-right-career-for-me/list-of-essential-skills-in-social-work.html>

Hamilton Lyons Karen. (2018). Social Work Education in Europe: A Retrospective View. *Practice*. 31(6). 1-15, 6. DOI:10.1080/09503153.2018.1483495

Lewis Melinda L. and Moultrie King Dione. (2019). Teaching self-care: The utilization of self-care in social work practicum to prevent compassion fatigue, burnout, and vicarious trauma. *Journal of Human Behaviour in the Social Environment* 29(1), 96-106. DOI: 10.1080/10911359.2018.1482482

Povidaichyk, O., Averina, K, Protas, O, Vynogradova, O, Aliexsieieinko, T., Kulyk, I. (2022). Comparing Research Training of Social Workers in the USA and Western Europe: Ukrainian. *Perspective Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. Volume 14. Issue 1, 426-439. DOI:<https://doi.org/10.18662/rrem/14.1/527>

Sheafor Bradford W. and Horejsi Charles R. (2008). *Techniques and guidelines for social work*. Boston: Pearson Allyn & Bacon, 3-5. URL: https://openlibrary.org/works/OL1976954W/Techniques_and_guidelines_for_social_work_practice.

Truhlářová Zuzana, Levicka Jana, Havigerová Jana Marie, Myška Karel (2014). The role of special practical training in the professional preparation of university social work students: Required practical skills from the professional perspective. *The International Journal of Adult, Community, and Professional Learning*. Volume 20. Issue 3. 1-13

Wolmesjö Maria (2020) Teaching Innovations in Social Work Education. *Global Social Work*. DOI: 10.5772/intechopen.90601. URL: <https://www.intechopen.com/chapters/70576>

METHODS AND DIRECTIONS OF PRACTICAL TRAINING OF SOCIAL WORKERS (ON THE EXAMPLE OF OLES HONCHAR DNIPROV NATIONAL UNIVERSITY)

Alina SOLNYSHKINA, PhD in Sociology, Associate Professor, Department of sociology, social work, public management and administration, Oles Honchar Dnipro National University, Ukraine;

Abstract. *The scientific article reveals the experience of practical training of social workers in the United States of America, France, England, Scandinavia, Poland, Germany, Czech Republic, Ukraine. Practical training of social workers is carried out taking into account and in compliance with the Global Standards of Education and Training in Social Work. Training of specialists in the social sphere involves close connection with development of communication skills, mastering and application of social work technologies in professional activities with different categories of clients. The scheme-model of practical training created to systematize the experience of practical training. With the help of this model it is possible to analyze the directions, problematic issues and methods of practical training. This scheme allows identifying the main demands and effective methods that will be successfully implemented in the practical activities of social workers. The main skills and traits that are necessary for social workers (empathy, active listening, advocacy, etc.) are revealed. The need for a value-oriented approach and a combination of classical and innovative methods of social work, theory and practice is emphasized. The experience of implementation in the educational process of teaching practical skills in such disciplines as: "Social policy", "Social work with different groups of clients" for students - future social workers of Oles Honchar Dnipro National University. The methods of practical training are implemented: case-studies, trainings, literary social clubs, and presentation of the experience of practitioners. The use of practical training methods requires professional experience and constant self-education and professional development. The scientific article systematizes the experience implemented in the educational process.*

Keywords: *social work; social worker; practical training; professional competencies; model of practical training.*

References

- Golova, N. I. (2017). Principles of training social workers for future professional activities in France. Scientific Bulletin of Uzhgorod University. *Series Pedagogy and social work series*. Volume 1 (40). 63-66 (in Ukrainian).
- Ridkodubskya, A. (2017). Practical orientation and training for social workers. Scientific Bulletin of Uzhgorod University. *Series Pedagogy and social work series*. Volume 1 (40), 242-244 (in Ukrainian).
- Semigina, T. (2020). *Global standards for the training of social workers as an idealistic vision of the development of social work education*. Collective monograph Representation of educational achievements, mass media and the role of philology in the modern system of sciences (1st edition), 75-84. DOI: <https://doi.org/10.36074/rodmnrfsn.ed-1.07> (in Ukrainian).

Bodd, J. & Statham, J. (2009). *European Perspectives on Social Work: Models of education and professional roles*. A briefing paper supported by Nuffield Foundation, 10.

Global standards for social work education and training. (2020). URL: <https://www.ifsw.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/>

Dr. Shereen Hussein. (2011). Social work qualifications and regulations in European Economic Area (EEA). Kings College London. *Essential Skills and Traits for Social Workers*, 17-23. URL: <https://socialwork.buffalo.edu/admissions/is-social-work-right-career-for-me/list-of-essential-skills-in-social-work.html>

Hamilton Lyons Karen. (2018). Social Work Education in Europe: A Retrospective View. *Practice*. 31(6). 1-15, 6. DOI:10.1080/09503153.2018.1483495

Lewis Melinda L. and Moultrie King Dione. (2019). Teaching self-care: The utilization of self-care in social work practicum to prevent compassion fatigue, burnout, and vicarious trauma. *Journal of Human Behaviour in the Social Environment* 29(1), 96-106. DOI: 10.1080/10911359.2018.1482482

Povidaichyk, O., Averina, K, Protas, O, Vynogradova, O, Alieksieieinko, T., Kulyk, I. (2022). Comparing Research Training of Social Workers in the USA and Western Europe: Ukrainian. *Perspective Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. Volume 14. Issue 1, 426-439. DOI:<https://doi.org/10.18662/rrem/14.1/527>

Sheafor Bradford W. and Horejsi Charles R. (2008). *Techniques and guidelines for social work*. Boston: Pearson Allyn & Bacon, 3-5. URL: https://openlibrary.org/works/OL1976954W/Techniques_and_guidelines_for_social_work_practice.

Truhlářová Zuzana, Levicka Jana, Havigerová Jana Marie, Myška Karel (2014). The role of special practical training in the professional preparation of university social work students: Required practical skills from the professional perspective. *The International Journal of Adult, Community, and Professional Learning*. Volume 20. Issue 3. 1-13

Wolmesjö Maria (2020) Teaching Innovations in Social Work Education. *Global Social Work*. DOI: 10.5772/intechopen.90601. URL: <https://www.intechopen.com/chapters/70576>

Article history:

Received: October 20, 2022

1st Revision: October 30, 2022

Accepted: December 30, 2022